

Celem projektu jest analiza i ocena wybranych form demokracji deliberatywnej, tzw. mini-publiczności (np. paneli obywatelskich) w systemach demokratycznych krajów Europy Środkowo-Wschodniej i znalezienie odpowiedzi na pytania czy przyczyniają się one do poprawy demokracji i większego zaangażowania obywateli. W szczególności projekt ma na celu udzielenie odpowiedzi na następujące szczegółowe pytania badawcze: Jakie problemy demokracji przedstawicielskiej deliberatywne innowacje (mini-publiczności) starają się rozwiązać w krajach Europy Środkowo-Wschodniej? Jaki jest wpływ mini-publiczności na politykę publiczną i proces tworzenia polityki? Jak należy zaprojektować procesy podejmowania decyzji politycznych, aby uzyskać konsensus wśród obywateli? Jak według obywateli czterech krajów Europy Środkowo-Wschodniej wygląda idealny proces podejmowania decyzji politycznych? Czy i jak procedury partycypacyjne i deliberatywne wpływają na legitymizację polityki przez obywateli? Jaki jest wpływ mini-publiczności na polaryzację społeczną i dezinformację? W jaki sposób deliberatywne mini-publiczności kształtują postrzeganie zaangażowania obywateli i ogólnych postaw wobec demokracji? Jesteśmy przekonani, iż odpowiedzi na te powyższe pytania badawcze przyczynią się do budowania wiedzy naukowej na temat jakości demokracji, procesu demokracji bądź autokratyzacji, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i jego udziału w życiu politycznym, a także na temat nowych form partycypacji obywatelskiej.

Przedstawione powyżej cele badawcze będą realizowane na przykładzie specyficznego typu mini-publiczności organizowanych w Polsce, Czechach, Słowacji i na Węgrzech. Biorąc pod uwagę zakres działań zaplanowanych w ramach pięcioletniego projektu, cele badawcze będą realizowane w ramach trzech pakietów roboczych: 1. Przyczyny wyboru deliberatywnych innowacji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, ich rodzaje i organizacja; 2. Wpływ deliberatywnych minipubliczności na politykę publiczną i proces podejmowania decyzji politycznych; 3. Postrzeganie mini-publiczności, czyli specyficznych form demokracji deliberatywnej, przez obywateli i ogólne reakcje publiczne. Wysoce zróżnicowane cele badawcze, mające na celu uchwycenie praktyki demokracji deliberatywnej, realizowanej za pośrednictwem mini-publiczności, wymagają połączenia perspektyw teoretycznych i empirycznych oraz podejść zarówno jakościowych, jak i ilościowych. Zbadanie sposobów w jakich innowacje deliberatywne wpływają na demokrację w czasie jej kryzysu—czy to poprzez zaangażowanie się obywateli, czy kształtowanie opinii publicznej, czy też poprzez bezpośredni wpływ na system polityczny—wymaga uwzględnienia różnych metod badawczych. W związku z tym planujemy przeprowadzenie reprezentatywnych ankiet, w tym ankietowych pytań eksperymentalnych (winiety); ankiety przed i po badaniu wśród uczestników; grupy fokusowe z organizatorami, władzami lokalnymi i mieszkańcami; eksperymenty terenowe z grupami kontrolnymi; wywiady z lokalnymi decydentami; analizy treści. Część działań będzie prowadzona w czterech krajach Europy Środkowo-Wschodniej, m.in. ankiety, a niektóre ograniczą się do konkretnego kraju, czy też analizy wybranych form mini-publiczności, np. panele obywatelskie.

Istnieją dwa główne powody podjęcia tego projektu badawczego. Po pierwsze, podczas gdy nowe formy zaangażowania obywateli są dobrze zbadane w krajach Europy Zachodniej, w Australii i Ameryce Północnej wciąż brakuje wiedzy pochodzącej z regionu Europy Środkowo-Wschodniej, a rozwiązania demokracji deliberatywnej stają się w regionie coraz bardziej popularne. Po drugie, problemy z demokracją przedstawicielską w połączeniu z dekonsolidacją demokracji a także jej recesją, rosnącą polaryzacją społeczną i polityczną, są wyzwaniem przed którymi stoją dziś demokracje, a zatem wymagają pogłębionych badań nad zaangażowaniem obywateli, partycypacją polityczną, a także analizy postrzegania przez obywateli procesu podejmowania decyzji w Europie Środkowo-Wschodniej. W szczególności, obserwuje się osłabioną legitymację procesu podejmowania decyzji, która wymaga wzmocnienia. Obywatele są coraz bardziej nieufni wobec instytucji demokratycznych i rozczarowani funkcjonowaniem procesu demokratycznego. Jedną z odpowiedzi na ten trend jest wdrażanie innowacji demokratycznych, tak zwanych deliberatywnych mini-publiczności, które są coraz częściej stosowane w rozwiązywaniu złożonych i spornych kwestii politycznych. Deliberatywne formy obywatelskie są wykorzystywane w celu uzupełnienia reprezentatywnych procesów decyzyjnych i coraz częściej spotykają się z poparciem elit politycznych.

W wyniku przeprowadzonych badań spodziewamy się następujących wyników. Po pierwsze, zarówno polityczni lub niepolityczni aktorzy angażują się w demokratyczne innowacje w Europie Środkowo-Wschodniej w celu uzupełnienia i wyjaśnienia słabości demokracji przedstawicielskiej, zwłaszcza na poziomie lokalnym. Ponadto, innowacje oparte na deliberacji poprawiają legitymizację decyzji politycznych w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, a tym samym zaufanie w instytucjach demokratycznych, a także mają pozytywny wpływ na nierówności społeczne i polityczne, głównie poprzez większe zaangażowanie i upodmiotowienie obywateli.